

Tutkimustieto yhteisvanhemmuudesta jalkautuu koteihin ja neuvoloihin – kokemuksia kansalaistieteen soveltamisesta perheille suuntautuvaan tiedeviestintään

Kansalaistieteen periaatteita on tähän asti totuttu hyödyntämään erityisesti luonnon- ja ympäristötieteissä. Lintuhavaintojen kirjaaminen Jyväskylän yliopistossa kehitettyyn ”Muuttolintujen-kevät” -sovellukseen on tuore esimerkki kansalaistieteestä ja sen innostavuudesta. Miten kansalaistiede sopii sellaisille tieteenaloille, joissa ollaan tekemisissä lintujen sijaan ihmisten kanssa ja ympäristönä on luonnon sijaan kotiympäristö, neuvola ja sosiaalisen media?

Vanhempien aktivointia ja oppimisympäristöjen luomista

JYUWell vaikuttavuushankkeessa (kts [JYU.Well vaikuttavuushankkeet | Jyväskylän yliopisto](#)) kokeilimme kansalaistieteen periaatteiden soveltuvuutta vanhemmuuteen ja vanhempien yhteispelin (yhteisvanhemmuuden) rakentamiseen. Idean kansalaistieteen hyödyntämiseen perhe-elämän kontekstissa saimme nuoremmalta kollegalta ja pienen vauvan isältä. ”Miksei neuvoloiden odotustiloissa asioiva vanhempi voisi jakaa toisille vanhemmille onnistumisia ja arjen haasteita kännykällään QR-koodin avulla, ja näin saada helpottavaa tietoa ja vinkkejä muiden arjesta?”. Tämä kollegan heittämiä ajatus jäi hautumaan, ja muistui mieleemme, kun lähdimme juurruttamaan *Yhteisvanhemmuuteen oppimassa*-tutkimushankkeen tuloksia käytäntöön. Keski-Suomen hyvinvointialue lähti mukaan kokeilemaan nykyperheiden tukemista vanhemmuuden alkutaipaleella uusin tavoin. Kansalaistiede tässä hankkeessamme painottui tutkimusprosessin loppuvaiheeseen, kun tuloksia viedään käytäntöön. Se tarkoitti tutkitun tiedon viemistä vauvaperheiden arkeen ja palveluihin sekä sosiaaliseen mediaan. Kansalaistiede näkyi hankkeessamme myös siten, ettemme pelkästään jakaneet tietoa vaan aktivoimme vanhempia tekemään itsekin havaintoja, jakamaan niitä ja arvioimaan tiedon hyödyllisyyttä. Kansalaistieteen näkemysten mukaisesti halusimme rakentaa vanhemmille uudenlaisia ympäristöjä oppia toimimaan tiiminä.

REDCap-työkalu apuna tärppien lähettämisessä ja tiedonkeruussa

Toimintamallin käytännön toteutuksessa meitä auttoi Jyväskylän yliopiston Avoimen tiedon keskus. Tiedon välittämisessä ja keruussa hyödynsimme sähköistä REDCap-datankeruuohjelmistoa, joka soveltuu sekä anonyymin että henkilötietoja sisältävän kyselytiedon keruuseen ja tallentamiseen tietoturvallisesti. Viestintähankkeen nimeksi annettiin ”Tärppejä toimivaan tiimiin” ja motoksi ”Vanhemmuus on helpompaa, kun sitä voi jakaa muiden kanssa”. Nimivalinnalla korostettiin sitä, että yhteisvanhemmuudessa vanhemman kumppanina voi puolison sijaan tai lisäksi olla joku muu läheinen aikuinen kuten isovanhempi tai naapuri. Motto pohjautui tutkimustietoon toimivan yhteisvanhemmuuden monista hyödyistä perheiden hyvinvoinnille. Perheiden moninaisuus huomioitiin kaikessa painetussa materiaalissa, sekä vanhemmuustiimi-sanankäytössä pariskunta-sanankäytön sijaan. Viestintä kohdennettiin odottaville ja vastikään vauvan saaneille vanhemmille, joilla yhteisvanhemmuus on paraikaa rakentumassa. Yhteistyökumppanit Keski-Suomen hyvinvointialueella (perhepalveluista vastaava johtaja, neuvolatoiminnan esimies, perhekeskuskoordinaattori, viestinnän asiantuntija) vastasivat toimintamallissa myös osaltaan tiedon relevanssista käytäntöön.

Tutkittua tietoa välitettiin odottaville vanhemmille ja vauvan hiljattain saaneille vanhemmille ns. tutkimustärppien avulla. Tutkimustärpit koostuivat palastellusta tutkimustiedosta ja aktivointiosuuksista, jotka olivat esimerkiksi ”testaa tietosi”-tyyppisiä visailuja sekä monivalintakysymyksiä siitä, miten perheessä jaetaan lastenhoitovastuut tai pyyntöjä antaa palautetta neuvolapalveluista tai jakaa hyviä käytäntöjä muille vanhemmille.

Tutkimustieto jalkautettiin lähelle perheiden arkea palveluihin ja Keski-Suomen hyvinvointialueen ylläpitämille sosiaalisen median kanaville. QR-koodien kautta vanhemmat pääsivät myös nettisivuille [Tärppejä toimivaan tiimiin | Jyväskylän yliopisto \(jyu.fi\)](https://www.jyu.fi/tutkimus/tarppet), josta löytyy harjoituksia, videoita ja tärpit taustatietoineen. Lisäksi tutkimustieto vietiin neuvoloihin, perhekeskuksiin ja kirjastoihin julisteiden, neuvolakortin väliin sopivan kortin ja kirjanmerkkien muodossa. Tärpit julkaistiin sosiaalisessa mediassa kuuden postauksen sarjana marras-joulukuussa

Tieto levisi hyvin, visailut kiinnostivat mutta omien kokemusten jakaminen vähäisempää

Viestintäkokeilu osoitti toimintamallin tavoittavan hyvin vanhempia. Tieto yhteisvanhemmuudesta levisi laajasti sosiaalisessa mediassa ja palveluissa. Hyvinvointialueen perhepalvelut sitoutuivat myös hyvin hankkeeseen. Se, että vastauksia tärppeihin tuli heti somepostauksen jälkeen, osoitti sosiaalisen median toimivaksi väyläksi vanhempien tavoittamiseen. Tosin huomasimme, että sosiaalisen median kanavat olivat ajoittain ruuhkaisia ja tieto saattoi hukkuu tulvassa. Erilaisista aktivointikeinoista vanhempia kiinnostivat eniten pelillisiä elementtejä sisältävät visailut ja testit. Sen sijaan vanhemmat olivat vähemmän halukkaita jakamaan kokemuksiaan ja antamaan palautetta perhepalveluista. Tämä on hieman yllättävää tietäen, että sosiaalisessa mediassa kokemuksia jaetaan paljonkin monilla vauvaperheiden suosimilla kanavilla. Ehkä tutkimuksen ja hyvinvointialueen mukanaolo sai vanhemmat hieman varautuneeksi jakamaan kokemuksiaan. Perhe, vanhemmuus ja parisuhde ovat aihepiireinä sensitiivisiä ja herättävät tunteita. Vauvaperheissä voidaan olla myös kiireisiä eikä täten ehditä tai jakseta osallistua tiedon jakamiseen. Koska vanhemmat saivat halutessaan ottaa passiivisemmän tiedon vastaanottajan roolin, vältimme aiheuttamasta suorituspainetta, joita vanhemmilla usein riittää muutenkin.

Kansalaistiede ei saa aiheuttaa suorituspainetta

Kansalaistiedon soveltamisessa perhe-elämään kannattaa ottaa opiksi kielteiset esimerkit maailmalla erilaisista vanhemmuus- ja vauvan kehitysoveluksista. Nämä lähtökohtaisesti hyvää tarkoittavat sovellukset voivat pahimmillaan johtaa siihen, että vanhemmuudesta ja vauvaperhe-elämästä voi tulla liiallista suorittamista, jossa kaikki tekemiset ja kehitysaskeleet kirjataan. Lisätutkimuksen avulla löydetään sopiva tasapaino tiedon välittämisen ja keruun välille ja saadaan selville, mitä vanhemmat ovat halukkaita tekemään ja mitä toivovat tämänkaltaisilta kansalaisia osallistavilta hankkeilta.

Toimintamalli juurtui hyvin hyvinvointialueelle tavaksi tarjota kaikille tavoitettavissa olevaa, matalan kynnyksen tukea vanhemmille osana arkea ja soveltuu hyvin hyödynnettäväksi laajemmin tutkimusviestinnässä. Kannustamme muitakin soveltamaan tätä toimintamallia, kun etsitään vaikuttavia tapoja tutkimustiedon juurruttamiseen ihmisten hyvinvoinnista.

Rönkä, A., Malinen, K., Jantunen, E-M., Lindroos, E., Moilanen, J., Lehtoranta, M. & Kalilainen, P. (2024). Vauvaperheille tutkimustietoa yhteisvanhemmuudesta aktivoivalla viestintäkokeilulla. Kasvun tuki 1/2024 <https://doi.org/10.61259/kt.143396>

<https://journal.fi/kasvuntuki/issue/view/11043>

Anna Rönkä

Johanna Moilanen

Kasvatustieteiden laitos

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos